

กาญจนา แก้วเทพ

พลังอันสร้างสรรค์ ของ สติ

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ล้วนเป็นคู่ที่ตรงข้ามกัน..“แต่คู่ที่ตรงกัน
ข้ามกันนี้ไม่จำเป็นต้องขัดแย้งหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน หากแต่เป็นคู่
ของความสัมพันธ์ที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องเสริมความสม-
บูรณ์ซึ่งกันและกัน

บทนำ

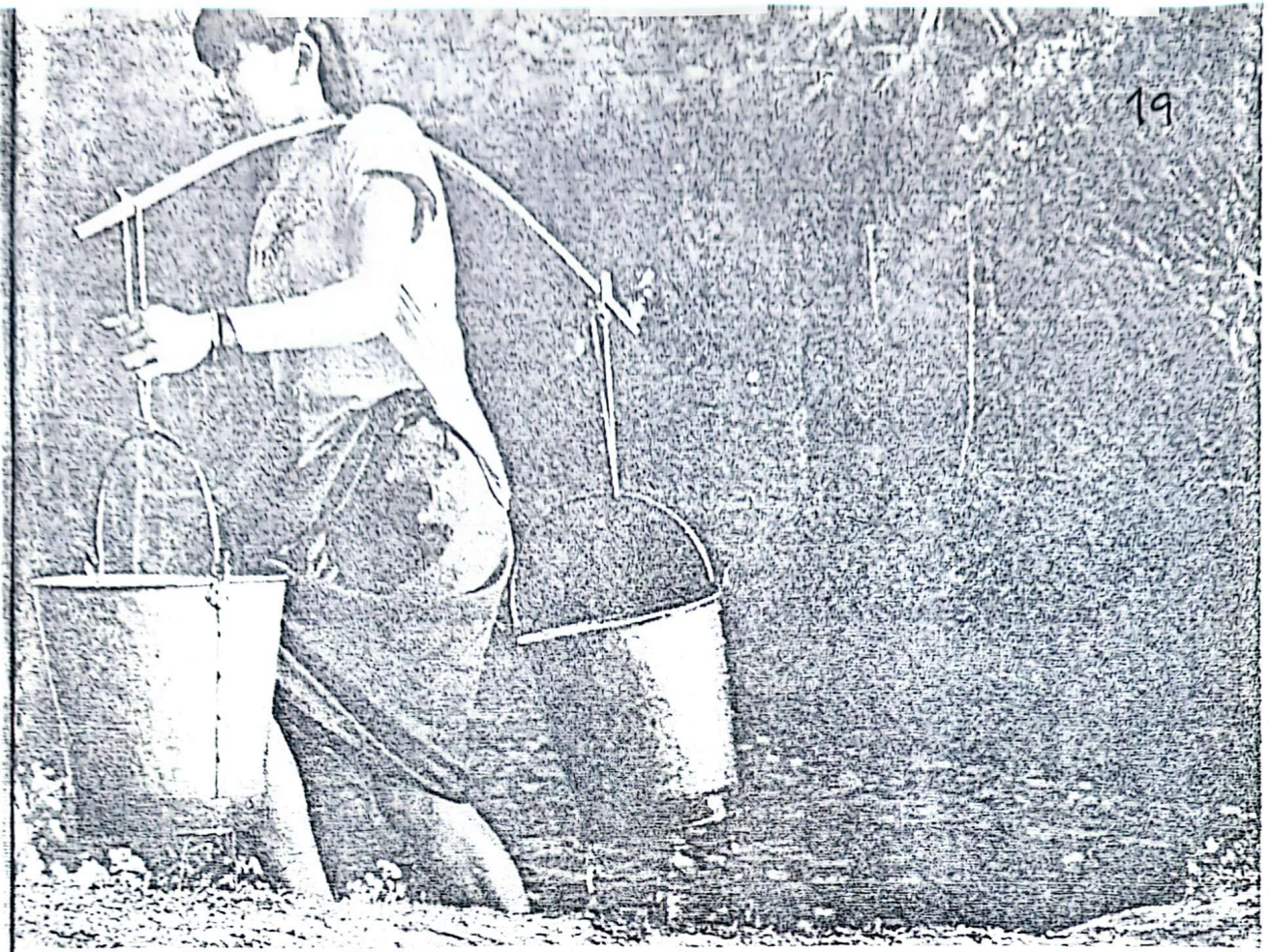
ประเทศไทยในช่วงระยะเวลาี้ เป็นเสมือนช่วง
เวลาที่เข้ากับคำพยากรณ์โบราณที่บรรยายว่า

“กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย
น้ำเต้าน้อยจะถอยจม
ผู้ดีจะเดินตามตรอก
ขี้ครอกจะเดินตามถนน”

ความหมายของคำพยากรณ์นี้ก็คือ ในช่วงระยะ
เวลาดังกล่าว สถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้ง วิธีคิดของคน
เราจะพลิกกลับจากหน้ามือเป็นหลังมือ ในสังคมไทย
ทุกวันนี้ แทนการเดินก้าวไปข้างหน้า (เมื่อจะตกเหว)
เรากลับถอยหลังเข้าคลอง (ตามความหมายของท่าน
พุทธทาส) การพัฒนาแบบจากบนลงล่าง ถูกท้าทาย
ให้พลิกกลับเป็นจากล่างสู่บน แนวคิดการพัฒนาแบบ

วารสารสังคมวิทยา ฉบับ 2/3 : 2530

วารสารสังคมวิทยา ฉบับ 2/3 : 2530 สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
เพื่อประชาชน

ตะวันตกที่เคยถูกถือเสมือนเป็นหลักชัยวัดความสำเร็จ ก้าวหน้า กลับถูกเมินผ่าน นักพัฒนาถูกหักท้วงให้หันกลับมา มองของดีที่มีอยู่เดิมในบ้านเรา ความรู้แต่ครั้งอดีต ที่เคยถูกเยาะเย้ยว่า “ซินเชื่อโบราณจะบานบุรี” ถูก ยกขึ้นมาฟังพินิจใหม่ด้วยความสำนึกว่าคุณ ภูมิปัญญา ชาวบ้านที่เคยถูกเหยียดหยามดูแคลน ถูกประเมินคุณค่า ใหม่ และก้าวเข้ามาเป็นความหวังของการพัฒนาชนบท ไทย

ประวัติศาสตร์ความคิดของมนุษยชาติ คงจะต้อง มีช่องแห่งการหลงผิด พร้อมกับมีช่องแห่งการรู้สึกสำนึก ตัวเคียงคู่กันไปเช่นนี้!

เรื่องของผู้หญิงก็ดำเนินรอบไปตามเส้นทางของ เรื่องอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เรื่องราวของผู้หญิงไทย เปิดฉากเล่าขานสู่การรับรู้ของสังคมด้วยการร้องทุกข์ ถึงความอัดอั้นตันใจต่าง ๆ ที่ตนได้รับ ไม่ว่าจะ เป็น ปัญหาการถูกเอาเปรียบ และความอยุติธรรมต่าง ๆ

ที่สังคมมอบให้ นับตั้งแต่ปัญหาการจ่ายค่าจ้างแรงงาน ไม่เท่าเทียมกับชาย (ทั้ง ๆ ที่ทำงานชนิดเดียวกัน) การปิดกั้นโอกาสในชีวิต เพราะอคติทางเพศ (เช่น ความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงโลเล อ่อนไหวง่าย ตัดสินใจไม่เด็ดขาด ไม่เป็นผู้นำ ซื่อจรรยา ขอบนินทาว่าร้าย ฯลฯ) ไปถึงปัญหาที่ร้ายแรงถึงขั้นเหยียดหยามสตรีว่ามีศักดิ์ศรีต่ำกว่ามนุษย์ทั่วไป เช่น การแสดงออกใน ปัญหาข่มขืน การทุบตีภรรยา การถูกขายเป็นโสเภณี เป็นต้น

จากคำกล่าวที่ว่า “ในท่ามกลางความมืดมิด ย่อมช่วยให้เห็นว่าแสงสว่างนั้นอยู่ที่ไหน” ดูเหมือนจะ พิสูจน์ให้เห็นจริงแล้วในกรณีของชาวชนบทผู้ยากไร้ ผู้ซึ่งได้ค้นพบว่า “ในท่ามกลางความทุกข์ยากเฉยใจ พวกเขาได้ค้นพบมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า” เจกเช่นเดียวกับกระบวนการพัฒนาของสตรี เพราะท่าม กลางกระบวนการร้องทุกข์เหล่านั้น ผู้หญิงก็ได้ค้นพบ

ลักษณะสองด้านของตัวเอง กล่าวคือ ในขณะที่ด้านหนึ่งของชีวิตมีมุมมองที่ถูกบดบัง ในอีกด้านหนึ่ง ผู้หญิงเราก็ได้มองเห็นแสงสว่างแห่งพลังสร้างสรรค์ที่นับวันแต่ละจะเปล่งประกายเจิดจ้ายิ่งขึ้นทุกที

ความหมายของพลังอันสร้างสรรค์ของสตรี

เมื่อเราพูดถึงพลังสร้างสรรค์ของผู้หญิงนั้น เราหมายความว่าอะไร ในที่นี้ ขอให้ความหมายเป็นสองชั้น สำหรับความหมายในชั้นแรกนั้น เราหมายถึงพลังสร้างสรรค์ของสตรีในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง "ความเป็นมนุษย์" ย่อมประกอบไปด้วยคุณสมบัติของการรักอิสระเสรีภาพ มีศักยภาพในการเรียนรู้และคิดริเริ่ม มีความสามารถที่จะสร้างสรรค์สรรพสิ่งต่าง ๆ ให้แก่สังคมด้วยสองมือ และสติปัญญาที่ตนเองมีอยู่

ขอกล่าวอ้างผลจากการศึกษาวิจัยเพื่อยืนยัน คำกล่าวข้างต้นว่า พลังสร้างสรรค์ดังกล่าวของสตรีไทยแสดงออกตั้งแต่เริ่มวัยอรุณของชีวิต สตีเวน ไทเคอร์ รายงานการวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชาวบ้าน อ้อย จังหวัดอุทัยธานี เด็กหญิงในหมู่บ้าน เริ่มช่วยแบ่งเบาภาระของแม่ตั้งแต่อายุ 5-6 ขวบและเมื่อเข้าวัยรุ่น ก็เกือบจะทำงานแทนแม่ได้ และเป็นกำลังสำคัญในการทำงานบ้าน ตรงข้ามกับเด็กชาย ซึ่งพ่อแม่มักจะให้เรียนหนังสือ และไม่ต้องรับผิดชอบงานอะไรมากนัก จนกว่าจะพ้นวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มรว.อคิน รพีพัฒน์ ก็ได้รายงานในทำนองคล้ายคลึงกันในการศึกษาชุมชนแออัดว่า เด็กหญิงจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำในสลัม จะต้องเริ่มช่วยแม่เลี้ยงน้อง และทำงานบ้านตั้งแต่อายุได้ประมาณ 8 ปี ในขณะที่เด็กชายวัยเดียวกันยังคงถูกปล่อยให้เที่ยวเล่นตามสบาย อันที่จริงแทบจะไม่มี ความจำเป็นอันใดเลยที่จะต้องเอ่ยอ้างผลงานวิจัยที่มีลักษณะเป็นวิชาการเช่นนี้ เพราะเพียงแต่เราเปิดตา เปิดใจออกดูสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวในบ้านเรา สิ่งที่ได้เห็นก็ย่อมจะสามารถเป็นพยานยืนยันได้อย่างดีว่า ผู้หญิงไทยนั้นมีพลังที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่หัวเท้ากำปั้นอยู่แล้ว

นอกเหนือจากพลังสร้างสรรค์ที่ผู้หญิงมีคุณสมบัติร่วมกับมนุษยชาติทั้งหลายแล้ว ในฐานะที่เป็นสตรีเพศ

ผู้หญิงเรายังมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัวบางอย่างที่ทำให้ตัวเองแตกต่างไปจากเพศอื่น สำหรับความหมายในชั้นที่สองนี้ มีรากฐานมาจากระบบวิถีคิดเรื่อง "หยิน-หยาง" ของจีน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงรายละเอียดของความคิดแบบหยิน-หยางนี้โดยละเอียดสักเล็กน้อย เพราะเป็นระบบวิถีคิดที่อาจจะแตกต่างและดูผิดวิสัยคิดแบบทั่วไปที่เรากำลังมีอยู่ในปัจจุบัน

ระบบคิดแบบ "หยิน-หยาง" เริ่มต้นด้วยความเชื่อที่ว่า "สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ล้วนเป็นคู่ที่ตรงกันข้าม" เช่น ชาว-ดำ กลางวัน-กลางคืน เหตุผล-อารมณ์ ชื่น-ลง หญิง-ชาย "แต่คู่ที่ตรงกันข้ามกันนี้ไม่จำเป็น ต้องขัดแย้งหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน หากแต่เป็นคู่ของความสัมพันธ์ที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องเสริมความสมบูรณ์ซึ่งกันและกัน เช่น ความซื่อสัตย์ จะเสริมส่งให้ ความดื้อสมบรูณ์ขึ้น กลางวันก็ช่วยผลัดเปลี่ยนเวลากลางคืน เป็นต้นและตรงกันข้ามที่ตรงกันข้ามกันนี้สามารถพัฒนาไปอย่างได้สมดุลกัน ไม่หนักเบาไปข้างใดข้างหนึ่ง ตรงกันข้ามทุกอย่างก็จะดำเนินไปอย่างปกติธรรมดา ความผิดปกติก่เกิดขึ้นเฉพาะต่อเมื่อการพัฒนาคู่ที่ตรงกันข้ามนั้นเสียสมดุล โอนเอียงไปข้างใดข้างเดียว เช่น มีแต่ความซื่อสัตย์ ไม่มีความดื้อเลย มีแต่กลางวันไม่มีกลางคืนเลย เปรียบเสมือนเราเดินด้วยขาเพียงข้างเดียว

จากหลักคิดอันนี้ได้เชื่อมโยงมาถึงเรื่องกลุ่มของคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ที่ปรัชญาของจีนจัดแบ่งหมวดหมู่ของคุณค่าต่าง ๆ ออกเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ "หยิน" อันเป็นสัญลักษณ์คุณค่าหญิง และ "หยาง" อันเป็นสัญลักษณ์คุณค่าชาย ทั้งสองต่างเป็นคู่ตรงกัน

แม้ว่าจะมีอุปสรรคที่กีดขวาง ทำลาย หรือบิดเบือนศักยภาพของสตรีไปในทางเสื่อมสักเพียงใดก็ตาม เราก็เชื่อมั่นว่า นี่เป็นเพียงสภาวะชั่วคราวเท่านั้น แต่พลังสร้างสรรค์ของสตรีนั้นดำรงอยู่อย่างคงทนถาวร และด้วยการอาศัยพลังสร้างสรรค์นี้เองที่หนทางแห่งการแสดงออกถึงศักยภาพสตรีในทางที่ดีงามจะต้องบรรลุเป้าหมายในที่สุด

ข้าม ที่มีความสัมพันธ์แบบเสริมสร้างความสมบูรณ์ซึ่งกันและกันดังนี้คือ-

คุณค่าแบบหญิง (หยิน)	คุณค่าแบบชาย (หยาง)
- การถอยลดเข้า ความอ่อนตัว อ่อนโยน	- การขยายออก เข้มแข็ง กล้าหาญ
- การถนอมรักษา	- การใช้และการสร้างสรรค์
- การรับ การอดกลั้น อดทน	- การรุกราน ก้าวร้าว
- การเป็นฝ่ายให้	- การเรียกร้องต้องการ
- การร่วมมือ	- การแข่งขัน
- การใช้ญาณทัศนะ อารมณ์หยิ่งลึก	- การใช้เหตุผล ไซกัญเจนท์
- การลึกลับรวมสังเคราะห์	- การวิเคราะห์จำแนกแยกแยะ

คุณค่าเหล่านี้ไม่ได้ดีหรือชั่วในตัวเอง เพราะต่างมีคุณประโยชน์ในตัวทั้งนั้น หากใช้ให้พอสมควรเหมาะสมกับกาลเทศะ แต่ที่ลืมนำไม่ได้ก็คือ ต้องพัฒนาไปอย่างควบคู่ให้สมดุลกับคู่ตรงกันข้ามของตน เช่น เมื่อมีความร้อนไปถึงระดับหนึ่งแล้ว ก็ต้องมีความเย็นเข้ามาสะกดกลั่น มีความเข้มแข็งที่ไหน ก็ต้องมีความอ่อนโยนควบคู่กันไป

ปัญหาหลายอย่างในสังคมของเรา หากพิจารณาโดยประยุกต์เอาหลัก “หยิน-หยาง” เข้ามาจับก็มีสาเหตุประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากว่า เราพัฒนาคุณค่าแบบหยิน-หยางอย่างไม่สมดุลกัน โดยสังคมเราจัดเอาคุณค่าแบบหยางให้อยู่เหนือหยิน เรายกย่องแต่การแข่งขัน การเป็นผู้ชนะ พร้อมทั้งดูแคลนการร่วมมือ เหยียดหยามผู้แพ้ เราเห็นคุณค่าแต่การประดิษฐ์และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา แต่ละเลยวิธีการถนอมรักษา เรานิยมแต่การเพิ่มพูนอำนาจ เงินตรา ชื่อเสียง โดยลืมนำความ

สมดุล รู้จักพอ รู้จักถ่อมตัวให้เล็กลง สังคมของเราจึงพัฒนาไปแต่ด้านคุณค่าหยางด้านเดียว จนขาดความสมดุล

ในแง่นี้ ผู้หญิง ซึ่งเป็นมนุษย์เพศที่มีสัดส่วนของ “คุณค่าแบบหยิน” อยู่ค่อนข้างมาก จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งใน สภาพการณ์ปกติ ที่จะต้องพัฒนา พัฒนาคุณค่าแบบหยินนี้ให้เคลื่อนไหวเคียงคู่ไปกับคุณค่าแบบหยาง ดังนั้น หากที่ใดมีการขึ้นสูง ที่นั่นก็ต้องมีการลงต่ำ ที่ใดมีการเติบโตใหญ่ขยายที่นั่น ก็ต้องมีการหดตัวกระชับ และคุณค่าแบบหยินนี้ จะยังมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในสภาพการณ์ปัจจุบัน ที่เรากำลังเผชิญอยู่กับ “วิกฤตการณ์ด้านคุณค่า” อันสืบเนื่องมาจาก “การพัฒนาคุณค่าอย่างขาดสมดุล” โดยพัฒนาแต่คุณค่าด้านหยางแต่เพียงด้านเดียว จนคนตาข้างหนึ่งคุณค่ากำลังเอียงกระเท่เร่ จะล้มครืนหักลงมาในวันใดวันหนึ่ง สถานการณ์ปัจจุบันเช่นนี้ บรรดาเหล่าสตรีเราจึงต้องมี

ภารกิจในการเปิดเผยพลังสร้างสรรค์แห่งคุณค่าของเธอ เพื่อแก้ไขสภาพที่กำลังเป็นอยู่ให้มากกว่าสภาวะปกติ

การแสดงออกซึ่งพลังสร้างสรรค์ของสตรี

หากเราเชื่อว่าสตรีมีพลังสร้างสรรค์อยู่ในตน เราก็จำเป็นต้องหาหลักฐานมายืนยันถึงการดำรงอยู่นั้น ประทับที่ยานที่บังแสดงถึงพลังสร้างสรรค์ของสตรีนั้นมีอยู่ในทุกมิติของชีวิต เริ่มตั้งแต่ชีวิตในบ้าน ชีวิตในกลุ่ม ชีวิตในสถาบัน และชีวิตในสังคม

สำหรับมิติชีวิตภายในบ้านนั้น บทบาทที่ผู้หญิงได้รับมอบหมายทางสังคมคือ การทำหน้าที่เป็น “แม่และเมีย” หน้าที่นี้ตามหลักการแล้ว ทุกคนยอมรับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทุกวันนี้หากเราพลิกดูตำราจิตวิทยาทุกเล่ม หรือเปิดอ่านคอลัมน์ตามนิตยสาร หรือหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เราจะพบข้อความคล้าย ๆ กันว่า ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมอันแรกที่มีความสำคัญอย่างสูงสุดต่อการอบรมปลูกฝังลูกหลาน โดยเฉพาะ “แม่” นั้น เป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้มีความรับผิดชอบเบื้องต้น (แม้ว่าในสภาพการณ์ที่เป็นจริง บ้านต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ ๆ นั้น โจรทศน์และคนรับใช้จะเป็นสิ่งแวดล้อมที่เข้ามาอบรมเพาะเด็กแทนที่มากกว่า)

หากยิ่งมองย้อนกลับไปในอดีตของสังคมไทยเราก็จะยิ่งเห็นว่า สังคมไทยในอดีตวางน้ำหนักชีวิตในกายภาคน้ำของบุคคลเอาไว้ที่ครอบครัวอย่างเต็มที่ คำคำที่คนไทยคุ้นเคยกันดี และถือว่าเป็นการประณามอย่างเจ็บปวดที่สุด “นี่ลูกใครนะนี่ พ่อแม่ไม่สั่งสอน” (ปัจจุบันนี้อาจจะต้องเปลี่ยนคำคำว่า “นี่ผู้ชมโทรทัศน์ช่องไหนนะนี่ โทรทัศน์ไม่สั่งสอน”) สังคมโบราณมีความเชื่อว่า เด็ก ๆ นั้นเปรียบเสมือนก้อนดินเหนียวที่ยังไม่มีรูปร่างอะไร พ่อแม่นี้แหละจะเป็นช่างปั้นที่จะปลุกปั้นเด็กออกมาให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ กัน จะดีจะเลวจะสวยงามหรืออัปลักษณ์ก็ขึ้นอยู่กับช่างปั้น และในมวลหมู่ช่างปั้นนั้น แม่ก็คือช่างมือแรกที่ก่อรูปร่างของก้อนดินเหนียวให้เป็นทรวดทรงต่าง ๆ ขึ้นมา

แต่ในขณะที่ตามหลักการนั้น สังคมสมัยใหม่ยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทของแม่และเมียอยู่นั้น ในทางปฏิบัติที่เป็นจริง มีช่องว่างขนาดใหญ่ที่เป็นรอยต่อ

ระหว่างหลักการกับทฤษฎีปฏิบัติ ปัจจุบันนี้ บทบาทของเมียตกต่ำหมดความหมาย เพราะผู้หญิงสาวจะมีความหมายต่อผู้ชายก็เฉพาะตอนเป็นคู่รักคู่ใคร่กันเท่านั้น แต่พอแต่งงานอยู่กินกันแล้ว เธอก็จะกลายเป็นสิ่งที่เป็นการอันน่ารำคาญ อย่างดีหน่อย เธอก็จะกลายเป็น “แม่ฮีนู” และอย่างเลวที่สุด เธอก็กลายเป็น “ยายแก่แรงทั้ง อีแก่ที่บ้าน พวกแก่่ง่ายแต่ตายยาก” อาการที่สื่อแสดงถึงการหมดความหมายของ “ความเป็นเมีย” คือการขยายตัวของวัฒนธรรมการมีเมียน้อย จนมีคำกล่าวว่า ผู้ชายไทยเกือบ 100% เมื่ออายุเกิน 40 ปีขึ้นไป ก็เริ่มที่จะหาเมียน้อยแล้ว แม้ว่าคำกล่าวนี้จะดูเกินเลยความจริง แต่เราก็ต้องยอมรับว่า มันก็สะท้อนความเป็นจริงบางอย่างในสังคมชีวิตคู่ของเราอยู่ไม่น้อยว่า แนวความคิดเรื่องชีวิตคู่แต่โบราณที่เชื่อเรื่อง “อยู่กันจนแก่เฒ่า ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร” “คู่ชีวิต” “คู่สร้าง-คู่สม” นั้น เกือบจะกลายเป็นเพียงตำนานเรื่องเล่าเท่านั้น ชีวิตคู่ของคนไทยสมัยใหม่นั้นมีอายุยืนยาวอยู่เพียงแค่ว่า “ก็อยู่กันไป จนกว่าการหย่าร้างจะมาพรากเราจากกัน”

หากเราลองเปิดดูหนังสือการ์ตูนสำหรับผู้ใหญ่ประเภท “ข้าซัน ชายหัวเราะ” ในที่นั้นเราก็จะเห็นภาพของแม่และเมียที่สะท้อนออกมาจากสายตาของสามี และลูกเต๋าวว่า ภาพของเมียก็คือตัวตลก และภาพของแม่คือหญิงแก่ที่น่ารำคาญ

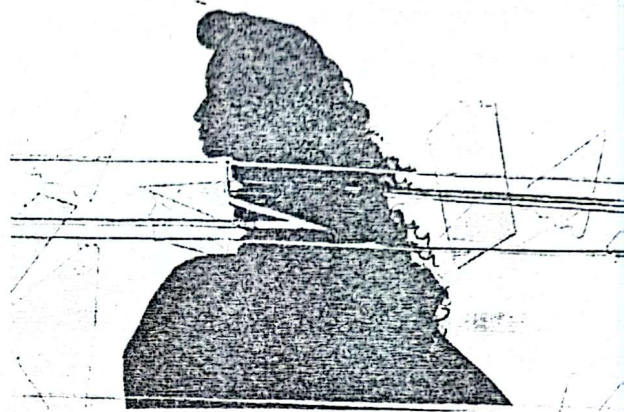
สำหรับในระดับสังคมวงกว้างนั้น การไม่เห็นคุณค่าบทบาทของแม่และเมียนั้นแสดงออกในหลายทางเริ่มตั้งแต่การไม่เห็นความสำคัญของงานที่ผู้เป็นแม่และเมียต้องทำอยู่คือ “งานบ้าน” งานบ้าน ซึ่งนับรวมตั้งแต่ตั้งแต่ดูแลลูกเต๋าว หุงหาอาหาร ซักผ้ารีดผ้า ทำความสะอาดภายในบ้าน ตลอดจนดูแลทุกข์สุขให้บริการทุกระดับประทับใจแก่สมาชิกทุกคนในครอบครัว (ยกเว้นแต่ตัวผู้ให้บริการเอง) งานเหล่านี้ถูกมองว่าเป็น “งานง่าย ๆ ใคร ๆ ก็ทำได้ ไม่ต้องใช้สติปัญญา ความคิดอะไรนัก และเป็นงานเบา ๆ ทำไปเรื่อย ๆ สบาย ๆ” พวกเขาจะคุ้นเคยกับการตอบคำถามสัมภาษณ์บรรดาคุณแม่บ้านทั้งหลายเมื่อเจอกับประโยคคำถามที่ว่า “เธอทำงานอะไร” พวกเขาจะมีคำตอบว่า

ภารกิจในการรื้อฟื้นศักยภาพและพลังสร้างสรรค์ของสตรีให้สูงเด่น
ไปในทางอันพึงปรารถนาและเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้หญิงเอง และ
สังคมนั้น แม้ว่า “ผู้หญิง” จะต้องเป็นตัวยืนหลักในภารกิจนี้ก็ตาม
แต่ทว่าผู้หญิงเราก็จำเป็นจะต้องหาเพื่อนร่วมเดินทาง มิฉะนั้นแล้ว
ขบวนการของสตรีก็จะตกอยู่ในสภาพ ‘คนเดียวหัวหาย’ อย่างแน่นอน

“อยู่บ้านเฉย ๆ ทำงานบ้าน ไม่ได้ทำงานอะไร” นี่คือ
คำตอบที่สะท้อนทัศนคติที่สังคมเห็นว่า “งานบ้านนั้น
ไม่จัดว่าเป็นการทำงานประเภทหนึ่ง” ทั้งนี้เพราะงาน
นั้นไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้เป็นตัวเงินขึ้นมา ดังนั้น ใน
ขณะที่ผู้หญิง แม่บ้าน ต้องวิ่งวุ่นอยู่หน้าเตา หลังอ่าง
ซักผ้า และอื่น ๆ อีกร้อยแปดพันเก้าประการนั้น สังคม
ภายนอกจะบอกกับเธอว่า “เธออยู่บ้านเฉย ๆ ไม่ได้
ทำงานอะไร”

นอกจากนั้น ในระดับทางอ้อม สังคมยังมีวิธี
แสดงให้เห็นถึงการไม่ตระหนักถึงคุณค่าในบทบาทแม่
และเมีย โดยที่กลับมองว่าบทบาทดังกล่าวนั้นจะเป็น
อุปสรรคอีกด้วย ดังเช่น รายงานเกี่ยวกับอุปสรรคใน
การทำงานของแรงงานสตรี (โดยเฉพาะในเมือง) คือ
งานบางชนิดไม่เปิดโอกาสให้สตรีนำ เช่น พนักงานขับรถ
หรือพนักงานขาย โดยจะเปิดรับสมัครเฉพาะแต่ผู้ชาย
เท่านั้น ทั้งนี้ เพราะนายจ้างเกรงว่าหากจ้างแรงงาน
หญิงแล้ว ผู้หญิงจะทำงานได้ไม่เต็มที่เท่ากับผู้ชาย
เพราะผู้หญิงจะต้องแต่งงาน ลาคลอดและพักฟื้นหลัง
คลอด ทำให้เสียผลประโยชน์ต่อกิจการของตน

จากการที่สังคมไม่ได้เห็นคุณค่าในพลังสร้างสรรค์
ที่แสดงออกในบทบาทของแม่และเมียดังกล่าว มีผลลัพธ์
สืบเนื่องตามกันมาเป็นทอด ๆ หลายประการ และล้วน
เป็นผลลัพธ์ที่ส่งแนวโน้มไปในทางลบเป็นส่วนใหญ่
บรรดาคุณแม่สมัยใหม่เริ่มมองไม่เห็นคุณค่าของการ
ดูแลเอาใจใส่ลูก และโดยภาระนี้ให้กับคนใช้ ที่เลี้ยงเด็ก
โรงเรียนอนุบาล เพราะถึงตนเองจะเหน็ดเหนื่อยกับการ
เลี้ยงดูลูกแต่สักเพียงใด ผลลัพธ์ที่ได้ก็ไร้คุณค่า เพราะ
ลูกแต่สมัยใหม่ไม่รู้ถึงบุญคุณ สังคมภายนอกก็ไม่ได้ให้

คุณค่าแก่งานแม่บ้าน เราจะเห็นได้ว่า จำนวนผู้หญิง
ที่ไม่แต่งงานและครองตัวเป็นโสดมีจำนวนมากขึ้น
ที่แต่งงานแล้วเกิดความไม่พอใจในชีวิตครอบครัวก็
ผลจากบทบาทแม่และเมียด้วยการหย่าร้าง ยิ่งนับวัน
อัตราการหย่าร้างในสังคมไทยยิ่งเพิ่มทวีจำนวนมากขึ้น
หรือแม้ที่ไม่ได้หย่าร้างทางกฎหมาย แต่ก็ได้หย่าร้าง
ทางจิตใจ คือ “แม่ที่ไม่ทำตัวเป็นแม่ เมียที่ไม่ทำตัวเป็น
เมีย” ซึ่งผู้เขียนคิดว่า คงมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่แฉ่ง
เร้น เล่นบทบาทแม่และเมียอยู่อย่างซังกะตาย อยู่ตาม
ชีวิตครอบครัวที่เมื่อดูแต่ผิวภายนอก ยังคงสภาพดีอยู่
แต่เนื้อในนั้นได้แตกสลายไปแล้ว

เมื่อคิดเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา แต่ก่อนนี้
ความเป็นแม่และเมียดูเหมือนยังจะได้รับการยกย่อง
มากกว่าปัจจุบัน คนไทยเรายังยึดถือความเชื่อเรื่อง
“คำน่านม” “พระคุณแม่” ในประเพณีบวชพระภิกษุ
ยังมีการทำขวัญนาคเพื่อระลึกเตือนให้ลูกชายที่กำลัง
จะบวช ซาบซึ้งความยากลำบากที่ผู้เป็นแม่ได้อุ้มท้อง
และทะนุถนอมเลี้ยงดูลูกมาตั้งแต่เล็กจนเติบโต ใน

วันตรุษสงกรานต์ เรามีประเพณีอาบน้ำผู้เฒ่าผู้แก่ในประตูน้ำ คำหัวพ่อแม่ เราให้ความเคารพกับแม่พระโพสพ แม่พระธรณี และอื่น ๆ สำหรับชีวิตคู่ผู้ตัวเมีย เราก็มีความเชื่อเรื่อง "ผัวแก้วเมียขวัญ" "ผัวเมียเป็นเพื่อนร่วมสุข คู่ทุกข์คู่ยาก" บรรดาความเชื่อดังกล่าวนี้ได้ช่วยร้อยประสานชีวิตครอบครัวให้มั่นคงยืนนาน

แต่เดี๋ยวนี้ ในความคิดคำนึงของสังคม โดยเฉพาะส่วนที่ก้าวล้ำนำสมัยไปมาก ผู้ที่เป็นเมีย ก็คือผู้หญิงที่ผู้ชายจ้างเอามาไว้เป็นทั้งคนใช้ในบ้าน และเป็นคู่นอนอย่างถาวร และจากสายตาของเด็ก ๆ ที่เกิดในยุคสมัยคอมพิวเตอร์ แม่ของเราก็คือ เครื่อง เอทีเอ็ม. สำหรับลูกเอาไปกดเงินภายในบ้านนั่นเอง

สำหรับพลังสร้างสรรค์ของสตรีที่แสดงออกในชีวิตทางสังคม โดยเฉพาะในชีวิตการผลิต ชีวิตการทำงาน ดูเหมือนจะมีความเชื่อกันโดยทั่วไปว่า ตามปกติแล้วงานของผู้หญิงและผู้ชายจะแบ่งขาดออกจากกัน คือผู้ชายจะไปทำงานนอกบ้าน ส่วนผู้หญิงก็รับผิดชอบแต่เพียงงานในบ้านเท่านั้น อันที่จริง ความเชื่อดังกล่าวนี้ จะต้องไม่ครอบคลุมไปถึงครอบครัวเกษตรกรชาวไร่ชาวนา เพราะอย่างที่เรารู้กันดีว่า ผู้หญิงในชนบทนั้น จะต้องออกไปทำงานในไร่นาเคียงข้างกับผู้ชายตลอดเวลา การจะแก้ไขความเชื่อดังกล่าวนั้นเห็นที่จะต้องยืนยันด้วยตัวเลขสถิติ

ผลจากการสำรวจแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2526 จากยอดกำลังแรงงาน (หมายถึงประชากรที่มีอายุอยู่ในวัยทำงาน) 24 ล้านคน พบว่ามีอัตราเข้าร่วมแรงงานของผู้ชาย 75.9% (ผู้ชาย 10 คนทำงาน 7.5 คน) และผู้หญิง 62.5% (ผู้หญิง 10 คนทำงาน 6.2 คน) ซึ่งตัวเลขแรงงานหญิงและชายแตกต่างกันน้อยมาก ซึ่งแสดงว่าผู้หญิงและผู้ชายทำงานใกล้เคียงกันมาก

นอกจากนั้น สำหรับในครอบครัวชนบท มีสถิติชั่วโมงการทำงานเปรียบเทียบระหว่างชาวชนบทชายหญิง (ปี 2528) พบว่า ผู้ชายจะทำงานในไร่นาอย่างเดียวนาน 2,294 ชั่วโมง สำหรับผู้หญิงจะทำงานทั้งในไร่นาและงานบ้านด้วย นาน 3,894 ชั่วโมง (ทำงานในไร่นา 1,644 ชั่วโมง) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้หญิงชนบทต้อง

ทำงานยาวนานกว่าผู้ชาย ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ น่าจะลบความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่มีร่างกายอ่อนแอจะไปได้บ้าง และยังนับวันที่เรามีการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตผลิตของสตรีมากยิ่งขึ้น เราก็ยิ่งจะพบข้อเท็จจริงที่เดินสวนทางกับความเชื่อดังกล่าวมากขึ้นทุกที่เช่นกัน

เหตุใดพลังสร้างสรรค์ของสตรีจึงไม่ได้แสดงออก

แนวความคิดเกี่ยวกับพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่เป็นศักยภาพในตัวสตรีนั้น ก็คล้ายคลึงกับทัศนะเกี่ยวกับพลังสร้างสรรค์ของชาวบ้านในชุมชนชนบท พลังเหล่านี้เปรียบเสมือนแสงสว่างในดวงอาทิตย์ที่มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยมเสมอ แต่ทว่าในบางเงื่อนไข ในบางโอกาส ก็ไม่สามารถจะเปล่งแสงรัศมีออกมาได้ ทั้งนี้เพราะมีเมฆหมอกมาบดบัง และเป็นที่น่าเสียดายที่จะต้องกล่าวว่า ยิ่งสังคมมีการพัฒนาก้าวหน้าไปมากเท่าใด ยิ่งสังคมมีการยกระดับอารยธรรมสูงขึ้นเท่าใด สถานภาพของสตรียิ่งถูกบดบังมิให้ได้แสดงพลังสร้างสรรค์ของตนออกมามากยิ่งขึ้นเท่านั้น

ไอริน ทิวเกอร์ ได้ทำการสำรวจสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในโลกที่สาม คือ อัฟริกา ลาตินอเมริกา และเอเชีย และได้ให้ข้อสรุปอย่างชัดเจนว่า ก่อนหน้าที่อิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคม อิทธิพลของอารยธรรมจีนและอินเดีย รวมทั้งแนวความคิดการพัฒนาสังคมตามแบบตะวันตก จะแพร่กระจายเข้ามาในโลกที่สามนั้น ผู้หญิงชาวนาหรือผู้หญิงในชนชั้นที่ยากจนในเอเชีย (เช่น เวียดนาม เขมร) อัฟริกา และลาตินอเมริกา จะมีบทบาททางเศรษฐกิจตามแบบประเพณีอยู่สูงมาก กล่าวคือ นอกจากจะทำงานในไร่นาอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายแล้ว ผู้หญิงยังมีอาชีพเสริมในการทำการค้าเล็ก ๆ ในตลาดท้องถิ่น และมีบทบาทเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวที่เป็นหลักพอ ๆ กับผู้ชาย อย่างไรก็ตาม เมื่อวิทยาการสมัยใหม่แพร่หลายเข้าไปในชนบท ก็ทำให้ผู้หญิงต้องสูญเสียบทบาททางเศรษฐกิจ ตามแบบประเพณีที่มีอยู่ ในชวา การส่งโคคาโคล่าเป็นสินค้าเข้าได้ทำลายเสียหายให้กับการผลิตเครื่องดื่มแบบนี้ในเมืองที่ผู้หญิงเคยผลิตอยู่ การผลิตสาอุของผู้หญิงในซาราวักก็ถูกแทนที่

ขบวนการสร้างสรรค์พลังอันไพศาลของสตรี จะต้องเปิดประตู
กว้างให้แก่เพื่อนมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชั้น ทุกวรรณะ ผู้ที่มีดวงตา
มองเห็นซึ่งถึงพลังสร้างสรรค์ของสตรี และผู้มีดวงใจที่ตระหนักถึง
คุณค่าของมนุษยชาติทั้งหมด ได้มีโอกาสก้าวเข้าร่วมในกระบวนการ
เปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่เป้าหมายอันดีงามเบื้องหน้า รางวัลที่อยู่ตรง
หลักชัยเบื้องหน้าจะเป็นของมนุษย์ทุกเพศและทุกคน

โดยเครื่องจักรของชาวจีน เช่นเดียวกับกรณีของไทย
เมื่อมีการใช้ควายเหล็กแทนควายเนื้อ ผู้หญิงก็ไม่สามารถ
จะเข้าร่วมในการไถดำได้ดังแต่ก่อน

ทิวเกอร์ยังได้ให้ข้อสรุปต่อไปอีกว่า ในระยะ
เริ่มแรกของอารยธรรมในแต่ละยุค สถานภาพของหญิง
และชายจะมีความแตกต่างกันน้อยมาก ในศตวรรษที่
13 นักท่องเที่ยวชาวจีนบันทึกการเดินทางไปอาณาจักร
นครวัดเอาไว้ว่า ผู้หญิงสามารถดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ
ในราชสำนัก แต่ในศตวรรษต่อมา เมื่ออาณาจักรขอม
เสื่อมลง และอิทธิพลจีนได้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว
สถานภาพของผู้หญิงก็ได้ลดความสำคัญลงจนมีฐานะ
เป็นข้าทาสหลังของสามีเท่านั้น ผู้หญิงเผ่าฮือโบของ
จีนก็เรียกเคมีมีสถาบันทางการเมืองของตนเอง และมี
ส่วนร่วมในการประชุมระดับหมู่บ้านเท่ากับผู้ชาย แต่
บทบาทดังกล่าวต้องหมดไป เมื่อลัทธิลัทธิอาณานิคม
ตะวันตกแผ่ขยายเข้าไปในแอฟริกา อย่างไรก็ตาม จาก
บทบาทที่เคยมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียม
กับผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงในแอฟริกาหลายประเทศ มีบทบาท
อย่างแข็งขันในการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ เช่นเดียวกับ
ผู้หญิงในเวียดนามและนิการากัว

แม้แต่ในสมัยปัจจุบันเองที่ “อารยธรรมแห่งการ
พัฒนาแบบตะวันตกเพื่อ ความก้าวหน้า-ทันสมัย และ
กินดีอยู่ดี” กำลังแพร่หลายอยู่ในโลกที่สามนี้เอง เรา
ก็จะได้เห็นว่าการพัฒนานั้นเองเป็นปัจจัยประการหนึ่ง
ที่ลดบทบาททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ผู้หญิง
เคยมีอยู่ให้น้อยลง ทุกครั้งที่เราพูดถึง “โครงการพัฒนา”

เราจะหลับตามองเห็นแต่การรวมกลุ่มของผู้ชาย เวลาที่
เราพูดถึง “ผู้นำขององค์กรประชาชน” เราก็หมายถึง
แต่ผู้ชายเท่านั้น นักพัฒนาหลายท่านในภาคเหนือ
ได้ให้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า ในวัฒนธรรมของภาคเหนือ
นั้น สตรีเคยมีบทบาทอย่างสำคัญทั้งในทางเศรษฐกิจ
การเมือง และสังคม ทั้งในระดับครัวเรือน หมู่บ้าน
และชุมชนอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับบุรุษอย่างแยกกัน
ไม่ออก แต่โครงการพัฒนาแบบใหม่ที่เราได้นำเข้าไปใน
หมู่บ้านนั้น ได้ฉีกผู้หญิงและผู้ชายออกจากกัน เพราะ
กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาของเราแต่ผู้ชายเท่านั้น

ลักษณะการพัฒนาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะใน
ประเทศไทยเท่านั้น หากแต่เป็นแนวคิด “การพัฒนาที่
มีแต่ผู้ชาย” ซึ่งเป็นลากลอยทั่วไป การละเลยบทบาท
ของผู้หญิงในการพัฒนาเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง
ในการอธิบายถึงความล้มเหลวของการพัฒนาที่เป็นอยู่
มีตัวอย่างที่ตลกแต่หัวเราะไม่ค้อยออกในวงการพัฒนา
สาธารณสุขว่า หน่วยพัฒนาอนามัยในทวีปแอฟริกาที่
ทำงานกับชุมชนมุสลิมหลายแห่งต่างพากันท้อแท้
ใจเพราะความล้มเหลวในการให้การอบรมหลายต่อหลาย
ครั้งแก่พ่อบ้านชาวมุสลิม เรื่องการดื่มน้ำสำหรับดื่ม
เพื่อป้องกันโรคระบาด ทั้งนี้เพราะพวกเขาไม่เคยทราบ
เลยว่า แม่บ้านต่างหากที่เป็นผู้ดูแลเรืออาหารและ
นำดื่มภายในบ้าน ในความคิดการพัฒนาของพวกเขา
เขา ไม่เคยมีที่ว่างสำหรับผู้หญิงบรรจุอยู่เลย

พลังสร้างสรรค์ที่ถูกใช้ไปในทางลบ

ในขณะที่พลังสร้างสรรค์ของมนุษย์ชาติถูกเปรียบเทียบว่า เป็นเหมือนศักยภาพของเมล็ดพืชที่จะเจริญเติบโตให้ดอกให้ผลได้นั้น ในทางปฏิบัติแล้ว ก็ยังมีทางสองแพร่งสำหรับการแสดงออกสำหรับพลังสร้างสรรค์ที่สามารถจะให้ผลออกมาเป็นบวกหรือเป็นลบก็ได้ เหมือนดัง "ไฟ" ที่มีศักยภาพแห่งความร้อน แต่มนุษย์ยังสามารถจะจัดเงื่อนไข ให้ใช้ไฟอย่างมีประโยชน์ ในการปรุงต้มอาหาร หรือจัดเงื่อนไข ให้ใช้ไฟอย่างมีโทษภัย เช่น เผาผลาญอาคารบ้านเรือนก็ได้

ดังที่เราได้กล่าวอ้างหลักฐานยืนยันแล้วว่า สตรีไทยนั้นมีพลังสร้างสรรค์อยู่อย่างเต็มเปี่ยม แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า เงื่อนไขปัจจุบันของสังคมไทย ได้บิดเบือนให้การแสดงออกซึ่งพลังสร้างสรรค์ของสตรีไทยส่วนใหญ่ แสดงออกในทางลบอย่างมากขึ้นทุกที ร่างกายและหน้าตาของสาวชาวชนบทไทยนั้น มีทั้งความสวยงามชวนมอง และมีทั้งความแข็งแรงมากเพียงพอที่จะทำงานในไร่นา แต่ทว่าเมื่อครอบครัวสูญเสียที่ดินทำกิน "ความแข็งแรงสำหรับงานในไร่นา" ของสาวชวาก็หมดความหมาย เธอจึงเหลือทางเลือกที่จะใช้เพียง "ความสวยงาม" ของเรือนร่างและหน้าตามาใช้ทำมาหากินในรูปแบบต่าง ๆ นับตั้งแต่เป็นสาวไร่ร้าง หางเครื่อง พนักงานเสิร์ฟ จนจบท้ายด้วยอาชีพโสเภณี

ข้อเท็จจริงที่ยืนยันข้อกล่าวหา ก็คือ ตัวเลขของจำนวนโสเภณีในประเทศไทยที่มีมากกว่าจำนวนพระภิกษุถึง 5 เท่า (พระภิกษุ 200,000 รูป โสเภณี 1,000,000 คน) มีการประมาณอย่างคร่าว ๆ ว่า เมื่อเห็นผู้หญิงไทยอายุในวัยทำงาน เดินอยู่บนถนน 10 คน ในจำนวนนั้นจะต้องมีโสเภณี 1 คน ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ มิได้รับรู้กันอยู่แต่ในขอบเขตของประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ได้ขยายขยายกว้างขวางออกไปทั่วโลก เมื่อราวกลางเดือนตุลาคมที่ผ่านมา โทรทัศน์ได้ถ่ายทอดคำสัมภาษณ์ นักศึกษาหญิงที่ไปทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแลบรรดาตัวแทนผู้ที่มาร่วมเข้าประชุมรัฐสภาแห่งโลกที่กรุงเทพฯ จากคำถามที่ว่า ตัวแทนที่มาประชุมนี้รู้จักหรือมีความประทับใจอะไรทั้งในประเทศไทย คำตอบที่เป็นแบบฉบับก็คือ "ประทับใจในผู้หญิงไทย" ซึ่งแน่นอนว่า

จะต้องส่งนัยยะไปในด้านความสวยงาม และกินเลยไปถึงเรื่องเพศอย่างแน่นอน ในเยอรมันและในอังกฤษ สื่อมวลชนที่นั่งลงข่าวธุรกิจเมื่อยสั่งทางไปรษณีย์จากประเทศไทยอย่างครึกโครม ทุกวันนี้ไม่ว่าจะท่องเที่ยวไปมุมไหนของโลก จะพบหญิงไทยเดินทางไปขายบริการตามไนท์คลับ ห้องอาหาร สถานอาบอบนวด เกือบจะทุกแห่ง

และหากเราไปสัมภาษณ์ซักถามโสเภณีเหล่านี้ว่าเธอเธอสมัครใจที่จะมาประกอบอาชีพเช่นนี้หรือเปล่า หรืออะไรเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้เธอต้องมาประกอบอาชีพที่สังคมเหยียดหยามเช่นนี้ คำตอบนั้นย่อมแน่นอนว่า ไม่มีใครอยากจะทำสมัครใจในขั้นแรก นอกเสียจากว่า จะมีทั้งปัจจัยผลักดัน และปัจจัยส่งเสริม ให้ต้องตกบันไดพลอยโจนมากกว่า จากประสบการณ์ของผู้เขียนเองในการสัมภาษณ์หญิงสาวชาวเหนือที่ต้องถูกเงื่อนไขสังคมผลักดันให้มาเป็นโสเภณีนั้น มักจะเนื่องมาจากความจำเป็นปัจจุบันทันด่วนทางเศรษฐกิจของครอบครัว เช่น พ่อแม่หรือญาติพี่น้องเกิดเจ็บป่วย ไร่นาล้มละลาย และเนื่องจากวัฒนธรรมของภาคเหนือนั้นลูกผู้หญิงต้องมีความกตัญญูรู้คุณ ต้องรับผิดชอบต่อปัญหาความเดือดร้อนภายในครอบครัวสูงกว่า โดยเปรียบเทียบกับลูกผู้ชาย และเมื่อไม่มีหนทางอื่นให้หาเงินทองได้อย่างเร่งด่วน การขายตัวก็เป็นทางออกทางสุดท้าย นอกจากนั้น จากการสำรวจค่าใช้จ่ายของโสเภณีสี่ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน จะพบว่ามีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสียครอบครัว เลี้ยงน้องเลี้ยงลูก ให้ค่าเทอมน้อง เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ เราจึงต้องสรุปกระบวนการกลายมาเป็นโสเภณีของสาวชาวเหนืออย่างเจ็บปวดว่า "เพราะเธอสวยงาม เธอจึงขายได้ และเพราะเธอกตัญญูรู้คุณและรับผิดชอบ เธอจึงขายตัว"

นอกเหนือไปจากปัจจัยผลักดันทางด้านเศรษฐกิจของชีวิตครอบครัวแล้ว ในสังคมระดับกว้าง ก็ยังมีเงื่อนไขที่ส่งเสริมทางอ้อม ตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนต่าง ๆ ทุกวันนี้ พวกเรากวาดตามองดูปกหนังสือนิตยสารต่าง ๆ บนแผงขายหนังสือ เราก็จะมองเห็นแต่ผู้หญิงที่แต่งตัวแต่งหน้าสวยงาม ทำท่าทางกรีดกรายพวกเธอ จะทำงานเบา หรือไม่ต้องทำงานเลย หน้าตาของเธอก็

คือทำตัวเป็นเสมือนดอกไม้กลีบสวยเพื่อล่อแมลง สำหรับในจอโทรทัศน์ การโฆษณาสินค้าทุกอย่าง นับตั้งแต่ไม้จิ้มฟันยันเรือรบ จะต้องมิใช่หญิงที่น่าเสน่ดตัวในฐานะวัตถุทางเพศชิ้นหนึ่งเข้ามาเป็นส่วนประกอบอยู่เสมอมิได้ขาด การสร้างภาพท่อนผู้หญิงให้ออกมาในฐานะสัญลักษณ์และวัตถุทางเพศเช่นนี้ ส่งผลกระทบอย่างแน่นนอนต่อความคาดหวังและความกตัญญูของสาววัยรุ่นให้หวังพึ่งพิงอยู่แต่การใช้ความสวยงามเป็นบันไดไต่เต้าและเป็นหลักประกันความสุขในชีวิต

ในระดับเศรษฐกิจการเมืองระดับชาติ นโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของรัฐ ซึ่งได้พัฒนาลักษณะการท่องเที่ยวใน 2 ด้านขึ้นมา คือ การท่องเที่ยวแบบสว้างได้แก่การท่องเที่ยวชมวิวดาวารามโบราณสถานต่าง ๆ และการท่องเที่ยวแบบมิด ก็คือการเที่ยวเตร่ในสถานเริงรมย์ อาบอบนวด ดิสโก้เทค ซึ่งในปัจจุบันนี้ การขยายทั้งปริมาณและคุณภาพของสถานที่เหล่านี้เป็นไปอย่างน่าตกใจ การท่องเที่ยวในแบบหลังนี้เองที่เป็นเงื่อนไขให้มีการขายตัว มีอาชีพโสเภณีขึ้นมาในรูปแบบที่วิวัฒนาการไปอย่างพิสดาร และดูเหมือนว่า รัฐจะสนใจแต่ตัวเลข กำไรที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่จะเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยไม่แยแสว่าจะต้องลงทุนด้วยคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของหญิงไทยสักมากน้อยเพียงใด

เมื่อจำนวนสตรีไทยที่เป็นโสเภณีมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกที โดยไม่มีทีท่าเลยว่าจะลดลงนั้น บทบาทของการเป็น "แม่" และ "เมีย" ที่เคยเป็นบทบาทที่มีแสดงถึงคุณค่า ศักดิ์ศรี และความหมายของหญิงไทย ก็ย่อมค่อย ๆ ลดลดน้อยถอยต่ำลงไปทุกที

เส้นทางแห่งการแสดงออก ซึ่งพลังสร้างสรรค์ของหญิงไทย จึงนับว่ากำลังก้าวตึงไปสู่ห้วงเหวลึกมากขึ้นทุกที

ทางแยกสายใหม่

ถึงแม้จะมีเมฆหมอกมาบดบังแสงอาทิตย์ แต่ทว่าประกายแสงของดวงอาทิตย์นั้นยังไม่ได้หายไปไหน และยังเป็นความจริงที่ว่า "เมฆหมอกนั้นเป็นเรื่องชั่วคราว แต่ดวงอาทิตย์นั้นเป็นเรื่องถาวร" ดังนั้น แม้ว่าจะมีอุปสรรคที่กีดขวาง ทำลาย หรือบิดเบือนศักยภาพของสตรีไปในทางเสื่อมเสียเพียงใดก็ตามเราก็เชื่อมั่นว่า นี่เป็นเพียงสภาวะชั่วคราวเท่านั้น แต่พลังสร้างสรรค์ของสตรีนั้นดำรงอยู่อย่างคงทนถาวร และด้วยการอาศัยพลังสร้างสรรค์นี้เองที่ถนนทางแห่งการแสดงออกถึงศักยภาพสตรีในทางที่ดีงามจะต้องบรรลุเป้าหมายในที่สุด

สิ่งที่เราจะต้องทำเพื่อการบรรลุนี้มีอยู่หลายอย่าง เพราะสภาพปัญหาที่เป็นอยู่นั้นเหมือนปมเชือก

ที่ผูกเอาไว้หลายเปลาะ และเราจำเป็นต้องค่อย ๆ แก่ไปทีละเปลาะ ปมเชือกเปลาะแรกที่มาต้องแก้ไขให้หลุดก็คือการเปลี่ยนแปลงกรอบวิถีชีวิตของเราเสียใหม่ เราต้องยกเลิกวิธีการของมนุษย์อย่างเหนือกว่า-ต้องยกว่า และสอดคล้องวิธีคิดแบบ "หยิน-หยาง" การพัฒนาเพื่อเสริมความสมบูรณ์ของคู่ที่ตรงกันข้ามเข้าไปแทน โดยเฉพาะสำหรับตัวผู้หญิงเองแล้ว พวกเราจะต้องมั่นใจในคุณค่าแบบหยินที่เราเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนอยู่ เราต้องพัฒนาคุณค่าแห่งความเป็นหยินให้ก้าวมาเทียบเท่าเคียงไหล่กับคุณค่าแบบหยาง รวมทั้งพัฒนา "คุณค่าแบบหยิน" ในตัวผู้ชายให้มีมากขึ้น นี่คือการกิจพิเศษของพี่น้องสตรีทุกคน

ถัดจากการเปลี่ยนแปลงระดับแนวคิดระดับคุณค่าแล้ว เราต้องก้าวมาสู่การแก้ปมเชือกที่เป็น เงื่อนไขสภาพความเป็นจริง ในการแก้ไขปัญหานี้ เราอาจจะหลีกเลี่ยงหลังไปจุดดีที่ผ่านมา เพื่อรื้อฟื้นขึ้นมาเป็นแบบอย่าง หรืออาจจะถอยหลังเข้าคลองไปดูธรรมเนียมปฏิบัติที่เคยมีอยู่ในชนบท เพื่อนำกลับมาใช้เป็นทางเลือกอันใหม่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หากเราสำรวจจุดดีที่ผ่านมาของสังคมไทย โดยเฉพาะในเขตชนบท ชุมชนหมู่บ้าน เราจะพบว่า สถานภาพของสตรีได้รับการยกย่องให้เกียรติมากกว่าสังคมเมืองปัจจุบัน และสังคมชนบทสมัยก่อนมีหลักประกันให้แก่ฐานะของผู้หญิงตามสมควรในชนบทหลายแห่ง เราพบผีฟ้า นางเทียม ผู้ประกอบพิธีกรรมหลายแห่งเป็นสตรี เรามีทั้ง "พ่อใหญ่-แม่ใหญ่" ที่เป็นสัญลักษณ์แห่งชุมชนปัญญาความรู้ความเมตตา (ในขณะที่ปัจจุบัน "คนแก่" ทั้งหญิงและชาย กลายเป็นผู้ที่เปราะบางไร้ประโยชน์และน่ารำคาญสำหรับลูกหลาน)

เราอาจจะจำเป็นต้องรื้อฟื้นความสำคัญของ "สถาบันย่า-ยาย" ขึ้นมาเสียใหม่ และในภาพพจน์ที่ดีกว่าปัจจุบัน ทุกวันนี้ค่านิยมเรื่องความสวยงามไม่ได้เข้าครอบงำแต่จิตใจของสาววัยรุ่น และสาววัยแม่แล้วเท่านั้น แต่ยังขยายอาณาเขตแผ่คลุมออกไปถึงสาววัยเด็กอีกด้วย ทุกวันนี้ "คุณย่าและคุณยาย" จำนวนไม่น้อยที่ใช้เป็นตัวแทนภาพพจน์ของผู้ที่อยู่ในวัยอันสมควรจะปลงสังขาร เข้าวัดเข้าวาฟังเทศน์ฟังธรรม

และสมควรได้รับการกราบไหว้จากลูกหลานเสียแล้ว เพราะเดี๋ยวนี้ มีย่า-ยาย จำนวนไม่น้อยที่ยังยึดติดอยู่กับความสวยงามของรูปร่างหน้าตา ยิ่งพยายามเพิ่มพูนบำรุงสังขาร จนกระทั่งถึงขั้นฝันความร่วงโรยที่ยาวนานตามธรรมชาติของร่างกายด้วยการใช้เทคนิคสมัยใหม่ อากาเรยึดติดอยู่กับความสวยงามอย่างลึบวิสัยนั้น ทำลายภาพพจน์ของสถาบัน "ย่า-ยาย" เป็นอย่างยิ่ง

เนื่องจาก การแก้ไขเงื่อนไขสภาพความเป็นจริงเป็นเรื่องยาก ซับซ้อน ต้องใช้ความเพียรทนและยังต้องอาศัยภูมิความรู้จากแหล่งภูมิปัญญาหลาย ๆ แห่ง ดังนั้น นอกเหนือไปจากการหลีกเลี่ยงหลังกลับไปจุดดีและชนบทแล้ว เรายังอาจจะต้องแลไปข้างหน้า และกวาดตามองไปยังที่อื่น ๆ โดยรอบ เพื่อแสวงหารูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ ที่จะจัดความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชาย ให้สอดคล้องประสานกลมกลืนกันให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ในการนี้ เราอาจจะได้พบวิธีการปฏิบัติแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนได้มีโอกาสดูหนังเรื่อง "มีอะไรอยู่ในตะกร้า" ที่แสดงเรื่องราวที่ผู้ชายสามคนมีความจำเป็นจะต้องมาเลี้ยงเด็กอ่อนอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ในหนังนั้นได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ชายทั้งสามคนนั้นได้ขาดความรู้อย่างยิ่งในการเลี้ยงดูเด็กอ่อน ทั้งนี้เพราะในสังคมตะวันตก การเลี้ยงลูก มิได้เป็นการร่วมมือกันระหว่างพ่อกับแม่เสียแล้ว ระบบการแบ่งงานกันทำอย่างเข้มงวดเด็ดขาด (ผู้ชายทำงานนอกบ้าน ผู้หญิงทำงานในบ้าน) เป็นคติของสังคมสมัยใหม่ที่มุ่งแต่จะฝึกคนแต่ละเพศ ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยไม่คำนึงว่า การแบ่งงานนั้นจะทำให้มนุษย์ผู้ทำงานเกิดความพิการบพร่องทั้งทางร่างกายและทางอารมณ์อย่างไรบ้าง ดังตัวอย่างในหนังเรื่องนี้ที่ได้แสดงให้เห็นว่า "การเลี้ยงเด็กเล็ก ๆ นั้น เป็นงานที่ต้องการความอ่อนโยน และการทะนุถนอมเป็นอย่างยิ่ง" และเมื่อได้เปิดโอกาสให้ผู้ชายได้ทำงานเช่นนั้นบ้าง ในตอนจบของหนังก็ได้แสดงให้เห็นว่างานนั้นได้ปลุกฝังความอ่อนโยนขึ้นมาในจิตใจของพวกเขา ผู้เขียนเองมีความรู้สึกยินดีทุกครั้งที่ได้เห็นพ่อชาวทะเลเรียงอุ้มลูกเล็ก ๆ ติดตัวไปไหนมาไหนเสมอ และคิดว่า นี่คือ อารยธรรมที่เราสามารถใช้เป็นแบบอย่างได้

หลังจากที่เราเปลี่ยนแปลงปริมาณต่าง ๆ ที่อยู่ในแวดวงของตัวเอง อันได้แก่กรอบความคิดของเรา และเงื่อนไขแวดล้อมตัวเรา จนเรามั่นใจในความมั่นคงและหนักแน่นของจุดยืนที่เรามีแล้ว จากนั้นเราก็คงต้องขยายขอบเขตการเปลี่ยนแปลงของเราออกไปสู่เงื่อนไขทางสังคมระดับกว้าง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ หรือโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็ตาม

ภารกิจในการรื้อฟื้นศักยภาพและพลังสร้างสรรค์ของสตรีให้สูงเด่นไปในทางอันพึงปรารถนาและเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้หญิงเองและสังคมนั้น แม้ว่า "ผู้หญิง" จะต้องเป็นตัวอินหลักในภารกิจนี้ก็ตาม แต่ทว่าผู้หญิง

เราก็จำเป็นจะต้องหาเพื่อนร่วมเดินทาง มิฉะนั้นแล้ว ขบวนการของสตรีก็จะตกอยู่ในสภาพ "คนเดียวหัวหาย" อย่างแน่นอน

ดังนั้น ขบวนการสร้างสรรค์พลังอันไพศาลของสตรี จะต้องเปิดประตูกว้างให้แก่เพื่อนมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชั้น ทุกวรรณะ ผู้ที่มีดวงตามองเห็นซึ่งถึงพลังสร้างสรรค์ของสตรี และผู้ที่มีดวงใจที่ตระหนักถึงคุณค่าของมนุษยชาติทั้งมวล ได้มีโอกาสก้าวเข้าร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่เป้าหมายอันดีงามเบื้องหน้า รางวัลที่อยู่ตรงหลักชัยเบื้องหน้าจะเป็นของมนุษย์ทุกเพศและทุกคน

□ □